

Kärlekens nya lagar

Hur nätdejting förändrar våra relationer

**Marie
Bergström**

Översättning: Sofia Warkander

fri tanke

Innehåll

Introduktion.....	9
Diskurser om nätdejting.....	10
En privat mötesplats.....	15
Nätdejting under lupp.....	23
Bokens disposition.....	26

DEL I. NÄR DEJTINGEN BLIR PRIVAT

Kontaktförmedlingens historia.....	35
Äktenskapsmäklare och kontaktannonser.....	36
En gammal kommodifieringsdebatt.....	41
<i>Computer dating</i> och de första nätverken.....	45
Gammalt och nytt på internet.....	50
Dejtingtekniker.....	57
Kopiera och klistra in.....	58
Marknadssegmentering.....	65
En ren och välbelyst plats.....	69
Könsstereotyper.....	74
»It's a man's world«.....	78
Nyckeln till framgång.....	83
Hur stort är nätdejting?.....	84
Vem söker efter sex och kärlek på nätet?.....	89
Användning bland unga: ålder och generation.....	91
En kultur av tillfälliga förbindelser?.....	95
Trycket vid trettio.....	100
In i matchen igen: medelålders dejting.....	104
Tid för sex och kärlek.....	111
Sexuell revolution eller sexuell lågkonjunktur?.....	112
Dejtingens nya tempo.....	115
Utan förpliktelser.....	120
Kärlekens nya former.....	125

DEL 2. OLIKA INFÖR KÄRLEKENS LAGAR

Klass vid första ögonkastet.....	135
Digital homogami.....	137
Segregering och algoritmer	139
Att profilera sig i ord och bild	143
Kulturell samhörighet	147
Uppförandekoder.....	153
När klass förkroppsligas.....	156
Singlarnas ålder	163
Myter om kön och lögner om ålder.....	164
Väntande unga män, pickupartists och incels	170
Den nya ungarlsbalen	177
Det ojämlika åldrandet.....	180
Klass och parnormer.....	184
Digital dubbelmoral.....	191
Den kvinnliga blicken och manliga objekt	192
»Slampa« och »Fuckboy«	195
Kvinnlig återhållsamhet och manligt initiativ.....	202
I skuggan av sexuellt våld.....	208
Samtyckets villkor.....	213
Privata affärer.....	221
Matchningens mekanismer.....	221
Privat och offentligt.....	224
Utvidgandet av det privata.....	225
Nätdejting är en ö.....	229
Diskret dejting	232
Tack.....	235
Bilder	237
Källor.....	239
Referenser	241
Noter	261

Introduktion

MATCH, MEETIC, OKCUPID, Grindr, Tinder, Bumble, Happy-Pancake, Mötesplatsen... detta är bara några av de tusentals dejtingplattformar som finns tillgängliga på nätet idag. Den första dejtingsajtens lanserades i USA i mitten på 1990-talet och skulle snart följas av fler. Allteftersom internet spred sig över världen så skapades liknande webbsajter i rask takt i Nordamerika och Europa. Omkring tjugo år senare följdes de av mobilappar som omedelbart blev framgångsrika, särskilt bland unga. Under de senaste två decennierna har dessa plattformar ritat om dejtinglandskapet i stora delar av västvärlden och resten av världen, förändrat hur människor träffas, och också utmanat våra föreställningar om sex och kärlek.

Omställningen är anmärkningsvärd. Åtminstone sedan 1800-talet har kontaktannonser, äktenskapsmäklare och liknande relationsförmedlare erbjudit sina tjänster för att sammanföra ensamstående personer och matcha möjliga partners. Dagens dejtingsajter och -appar står i rakt nedstigande led till dessa tidigare former av kontaktförmedling, och har ärvt många egenskaper från sina föregångare. Den mest grundläggande skillnaden med tidigare tjänster är de digitala plattformarnas popularitet. Fram till internets uppkomst var bruket av kommersiell kontaktförmedling en marginell och marginaliserad praktik. Undersökningar genomförda i till exempel USA och i Frankrike under 1980- och 1990-talen visade att knappt 1 av 100 människor hade mött sin livspartner via en äktenskapsannons eller -mäklare (Bozon och Heran, 1989; Laumann et al.,

1994). I den heterosexuella befolkningen var det tabu att ta till liknande tjänster; företagen var generellt mistrodda och användarna bestod framför allt av frånskilda personer och änklingar eller änkor. Kontaktförmedling sågs som ett bestämt udda sätt att söka en partner på.

Digitala plattformar har inneburit en tydlig förändring. Dejtingsajter och -appar har blivit ett vanligt sätt att träffas på, och kontaktförmedlingen har således förlorat det mesta av sitt tidigare sociala stigma. Användare kommer från alla sociala miljöer och bakgrunder, och till skillnad från tidigare former av kontaktförmedling tilltalar apparna framför allt unga människor. En undersökning från år 2019 gjord i USA – nätdejtingens ursprungsland – visade att 30 procent av vuxna amerikaner redan hade använt en dejtingsajt eller -app. Bland 18–29-åringar steg procentandelen till 48 procent (Pew Research Center, 2020c). I och med att nätdejting blivit vanligt har kontaktförmedlingen slutligen klivit fram ur skuggan för att nå ut till den stora massan.

Vad är det som har gjort denna förändring möjlig? Hur kan vi förklara nätdejtingens exempellösa framgång, och vilka är dess följder? Att besvara dessa frågor medför ett kartläggande av moderna kärleksrelationer och den samtida sexualiteten. Det är syftet med denna bok. Genom att undersöka dejting och hur det förändras på nätet, berättar denna bok en ny historia om intimitetens omvandling, och utmanar det vi tror oss veta om nätdejting.

Diskurser om nätdejting

Nätdejtingens utbredning har inte gått obemärkt förbi. Från första början rönt dejtingplattformarna stor uppmärksamhet

från media, kulturskribenter och samhällsvetare. En anledning till detta är intresset för företeelsen som sådan, men framförallt är det för att nätdejting ses som en spegel av vår samtid. I apparna tenderar vi att se en återspeglning av våra drömmar och än oftare våra rädslor om den tid vi lever i, de nya sexuella normerna och kärlekens framtid. Bilden som träder fram i texter om nätdejting är sällan särskilt smickrande. Den är sprungen ur två huvudsakliga diskurser som till stor del har kommit att forma allmänhetens förståelse av fenomenet.

För det första sägs nätdejting ha förändrat sexualiteten på ett grundläggande sätt genom att främja kortvariga sexuella förbindelser på bekostnad av långvariga förhållanden. Detta nya paradigms beskrivs ofta med det engelska begreppet *hookup culture* (Wade, 2017). Trots att det myntades för att beskriva en amerikansk universitetskultur används det idag i en vidare bemärkelse. Uttrycket är svåröversatt till andra språk, men har ändå ett starkt inflytande i debatter om nätdejting i många europeiska länder. Begreppets kärnpunkt består i uppfattningen att nya sexuella normer, i kombination med ny teknologi, har gjort unga människor – som ibland refereras till som »Tindergenerationen« – ovilliga eller oförmögna att binda sig; istället förkastar de parrelationer till fördel för tillfälliga sexuella relationer. Nätdejting hålls ansvarigt för en »banalisering« av sex, som påstås ha blivit lika vardagligt som vilken annan fritidsaktivitet som helst. Enligt den franske sociologen Jean-Claude Kaufmann kan »ett engångslikt [*nuit chaude*] nu bokas in lika enkelt som ett biobesök« (Kaufmann, 2010, 140). Denna välbekanta föreställning bygger på tanken att sex trivialiseras på internet. Utvecklingen, som ibland beskrivs som sexuell frigörelse, framställs oftare som kärlekens förfall (Sessions Stepp, 2007; Freitas, 2013). Många kulturskribenter hävdar att långvariga romantiska förhållanden har underminera-

rats av nätets oändliga tillgång av möjligheter till enkelt och okomplicerat sex.

Den andra förhållande diskursen framställer nätdejting som en kommodifiering av intima relationer. Dejtingsajter och appar liknas vid en trojansk häst som fört in en ekonomisk logik i den intima sfären. Plattformarna anses vara organiserade som en marknad – styrda av utbud och efterfrågan, konkurrens, och självmarknadsföring – och resultatet påstås vara en aldrig förut skådad rationalisering av kärleksrelationer och sexuella beteenden. Denna teori är bärande hos sociologen Eva Illouz, vars skarpa analyser har blivit väldigt inflytelserika. I sin kritik av samtiden fördömer Illouz hur »kapitalismens kulturella grammatik« tränger in i heterosexuella romantiska förhållanden (Illouz, 2012, 22). Hon hävdar att dejtingsajter har spelat en nyckelroll i denna historiska rörelse: »internetdejting har fört in masskonsumtionens principer i romantikens sfär, baserade på en ekonomi av överflöd, oändligt urval, effektivitet, rationalisering, selektiv konsumentinriktning och standardisering« (Illouz, 2007, 90). Illouz understryker också framväxten av nya sexuella normer, som hon beskriver som en större rörelse mot en »nedmontering av den romantiska viljan« (197). Tesen bygger på idén att internet, i samverkan med andra kulturella krafter som feminismens utbredning och en ökad tilltro till psykologi, orsakar en förlust av tron på kärlek och en rädsla för att binda sig. Nätdejting fungerar således inte enbart som en marknad utan mer specifikt som en »fri marknad av sexuella möten« (23).

Dessa slagkraftiga argument har fått ett stort genomslag. Uppfattningen att nätdejting bygger på kommodifiering och en kraftig sexualisering är allmänt utbredd, särskilt i Europa, och har i mångt och mycket dominerat debatten inom det samhällsvetenskapliga fältet (Salecl, 2010; Dröge och Voirol, 2011;

Bauman, 2013; Lardellier, 2015). Men även om dessa diskurser till viss del plockar upp specifika aspekter av nätdejting – som de standardiserade plattformarna, den ofta sexuella karaktären hos relationer som börjar på nätet samt urvalsmekanismerna som styr val av partner – lyckas inte dessa teorier berätta hela historien. De lägger grunden för en svidande kritik av nätdejting, men lyckas inte fånga dess specificitet eller förklara dess framgång, det vill säga förklara varför så många människor vänder sig till dessa plattformar. Det finns dessutom många empiriska element som inte stödjer dessa resonemang.

Det första empiriska elementet som utmanar de tongivande diskurserna om nätdejting är det faktum att dagens samhälle fortfarande genomsyras av en stark tvåsamhetsnorm. Trots att unga skjuter upp sitt första inträde i en parrelation, flyttar den stora majoriteten av dem till sist ihop med en partner (Manning et al., 2014; Bellani et al., 2017; Roseneil et al., 2020). En betydande del av dagens par träffas genom nätdejting (Cacioppo et al., 2013; Rosenfeld et al., 2019; Potârcă, 2020) och trots att dessa plattformar anklagas för att förvandla sina användare till konsumenter som är oförmögna att stadga sig, visar undersökningar att partners som möts på nätet faktiskt binder sig snabbare än dem som träffats i en annan kontext (Rosenfeld et al., 2019). Risken för uppbrott är inte nödvändigtvis högre för dessa förhållanden; i USA är risken för en separation lika hög eller till och med lägre än för par som träffades i andra miljöer (Cacioppo et al., 2013; Rosenfeld, 2017). Den samtida sexualitetens omvandlingar kan inte heller enkelt reduceras till, eller förklaras med, en teori om fria marknader. Det är sant att nätdejting främjar sexdejting, men det innebär inte att sex är något som har trivialiserats eller avreglerats. Plattformarna genomsyras av kraftfulla sociala normer, och framför allt av en könad dubbelmoral som gör att män och kvinnor nätdejtjar på

väldigt olika villkor (Bergström, 2012; Pinsky, 2019; Lamont, 2020).

När det kommer till tesen om kommodifiering innebär den också teoretiska problem, då den är antingen för allmängiltig eller för drastisk. Om resonemanget förmodar eller antyder att våra beteenden, attityder och föreställningar påverkas av marknadsekonomi och av vårt kapitalistiska samhälle, så är detta naturligtvis sant. Som samhällsvarelser är vi ofrånkomligen formade av vår tids institutioner och produktionsmedel. Med det sagt har vi dock inte fått mycket sagt. Men om vi med kommodifiering av relationer menar att valet av en partner i grund och botten blivit samma sak som att välja en yoghurt i mataffären eller att beställa en tröja från en nätbutik, då är påståendet måhända en tilltalande trop, men tyvärr en felaktig sådan. Den sociala processen som leder till parbildning eller till sexuella relationer skiljer sig påtagligt från ett vanligt konsumentbeteende – den lyder under särskilda normer och följer sina egna mönster. Som Viviana Zelizer (2005, 29) påpekar, kan det verkliga förhållandet mellan intimitet och ekonomi inte förklaras av teorier som resonerar i termer av »inget annat än« – som i att valet av partner är inget annat än en marknad, eller att nätdejting är inget annat än konsumtion. Hur intimitet påverkas av ekonomi såväl som av andra samhälleliga krafter är mer komplext än så. Att noggrant gå igenom och utvärdera hur denna process ser ut är något som denna bok ämnar göra.

Ett sådant syfte innebär att uppmärksamhet riktas såväl mot historisk förändring som kontinuitet. Närhelst en ny företeelse ska undersökas och förklaras finns en risk att hänvisa till ett förflutet som till största del är uppdiktat. Risken är i det här fallet att man pekar på en tid när kärleken var blind, ren och autentisk, vitt skild från den samtida erfarenheten. Kritiken av nätdejting härrör ofta från en sådan nostalgi för en tid som

aldrig existerat, grundad på en rädsla för teknisk förändring, sexuella omvandlingar och kapitalismens ständigt hårdnande grepp.

Genom att manövrera mellan somligas rädslor och andras entusiasm vill den här boken berätta en annan historia. Den hänvisar till omfattande empiriska undersökningar och landar i väldigt annorlunda slutsatser om hur nätdejting förändrat den intima sfären. Den stora omvandlingen ligger i att *dejtingen har blivit privat*. Som jag kommer att visa boken igenom är denna privatisering grundläggande för att förstå framgången för dejtingplattformar, hur människor använder dessa sajter och appar, samt vilken typ av förhållanden som de ger upphov till. Boken visar hur dejtingen har blivit en privat angelägenhet, och framhåller konsekvenserna av denna förändring både för det intima och det sociala livet. Boken fokuserar på heterosexuella individer. Snarare än att erbjuda en allmän översikt, som oundvikligen förbiser HBTQ-personers specifika erfarenheter, riktar den uppmärksamheten mot majoritetsgruppen för att bättre kunna förstå dess specificitet.

En privat mötesplats

Det finns något bländande och nästan förblindande över nätdejting. Genom att fokusera på fenomenets mest uppseendeväckande egenskaper, som mängden registrerade användare, stereotypa profiler, och profilsvajpande kanske man förbiser ett annat, mindre iögonfallande särdrag, som dock är mer betydelsefullt: dejtingplattformarnas *sociala insularitet*. Nätdejting är avskilt från andra sociala aktiviteter; det äger rum utanför en individs vanliga sociala kretsar, och möjligen utan dessas kännedom.